JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

INFORMAATIOTEKNOLOGIAN
TIEDEKUNTA

7. lokakuuta 2024

Eduskunnan puolustusvaliokunta

LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON
ULKO- JA TURVALLISUUSPOLIITTISESTA SELONTEOSTA

Kiitän mahdollisuudesta antaa lausunto valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta ja esitän lausuntonani seuraavaa.

Selonteon alussa kuvataan mielestäni perustellusti ja tarkasti ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimintaympäristöä, sen muutosta ja näiden muutosten vaikutusta turvallisuuteen. Tässä suhteessa huomioni kiinnittyy kuitenkin siihen, että kuvaus on jäsennetty hyvin perinteisesti: kuvaus perustuu maantieteelliseen tarkasteluun, kansainväliseen sopimuspohjaiseen järjestelmään ja globaaleihin kehityskulkuihin.

Nykyinen kompleksinen, keskinäisriippuva ja kytkeytynyt digitaalinen maailma (ja myös Suomi ja suomalainen yhteiskunta) on täysin riippuvainen toimivasta informaatioteknologian infrastruktuurista sekä sen mahdollistamista prosesseista, informaatiovirroista ja palveluista. Tämä riippuvuus ja ympäristön merkityksellisyys vain lisääntyvät tulevaisuudessa mm. selonteossakin käsiteltyjen murroksellisten teknologioiden kehittymisen ja yleistymisen myötä. Tämän vuoksi tämä digitaalinen toimintaympäristö olisi mielestäni ansainnut tulla käsitellyksi omana kokonaisuutenaan niin teknisestä kuin informaationkin näkökulmasta.

Nyt käsillä olevassa selonteossa digitaalista maailmaa ja sen ilmiöitä (mm. kyber- ja informaatiovaikuttaminen) kyllä käsitellään selonteon toimintaympäristön kuvauksessa, mutta koska käsittely limittyy muiden tekijöiden käsittelyyn, ei digitaalinen maailma mielestäni saa sen ansaitsemaa huomiota: se on kuitenkin nykyisin keskeinen politiikan, turvallisuustoiminnan ja konfliktien areena, jonka merkitystä ei esimerkiksi suomalaisessa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa keskustelussa vielä välttämättä riittävästi ymmärretä. Tämän seurauksena toimenpiteet siihen liittyvän turvallisuuden lisäämiseksi eivät ole riittävän selkeitä ja määrätietoisia, eikä niille varsinkaan informaatioympäristön osalta ole määritelty vastuutahoja.

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti JYU Sign-järjestelmällä / This document has been electronically signed using JYU Sign
Lausunto - PuV - Moilanen Panu.pdf / d04d830e-c9f3-4d81-879a-528f736f5c66 / sivu/page 1(4)

Kolmannessa luvussa, jossa käsitellään toimenpiteitä, joihin Suomi ryhtyy vastatakseen perustavanlaatuisesti heikentyneeseen turvallisuusympäristöön, digitaaliseen ympäristöön liittyviä uhkia käsitellään erityisesti kriisinkestävyyden varmistamista kuvaavassa kohdassa 3.1.2. Siinä kuvataan mielestäni perustellusti ja hyvin erityisesti kyberturvallisuuteen liittyviä tavoitteita ja osittain myös toimenpiteitä.

Myöhemmin samassa kohdassa käsitellään informaatioturvallisuuteen ja vihamieliseen valtiolliseen informaatiovaikuttamiseen liittyviä näkökohtia. Näiltä osin selonteko jää kuitenkin valitettavasti melko yleiselle tasolle: kun esimerkiksi kyberturvallisuuteen liittyvistä tavoitteista on ainakin implisiittisesti johdettavissa myös toimenpiteitä, ei tämä informaatioympäristön osalta ole ainakaan samassa mittakaavassa mahdollista. Toki on mahdollista, että tähän asiaan saadaan lisävalaistusta selonteossa mainituissa puolustusselonteossa ja ”asianmukaisissa strategioissa” sekä strategisen viestinnän toimintamallissa.

Oma näkemykseni on, että niin Suomen ja suomalaisten kriisinkestävyyden kuin jopa maanpuolustustahtoon linkittyvän puolustuskyvynkin näkökulmasta nimenomaan informaatioympäristössä tapahtuva vihamielinen kognitiivinen vaikuttaminen ja jopa sodankäynti ovat ehkä keskeisimpiä maahamme tällä hetkellä kohdistuvista uhista – varsinkin kun otetaan huomioon erilaisten murrosteknologioiden, ennen kaikkea tekoälyn nopea kehitys. Tästä on osoitus mm. meneillään oleva Naton kognitiivisen sodankäynnin konseptin kehitystyö.

Keskeisin pikaista ratkaisua vaativa asia informaatioturvallisuuteen ja vihamieliseen informaatiovaikuttamiseen liittyen on mielestäni ajantasaisen, riittävän yksityiskohtaisen ja jaetun informaatioympäristön tilannekuvan muodostamisen järjestäminen. Pidänkin perusteltuna, että tämä lisättäisiin selontekoon konkreettiseksi informaatioympäristöön liittyvän turvallisuuden varmistamiseen kuuluvaksi toimenpiteeksi. Tämä olisi perusteltua myös siksi, että selonteossa todetaan muuttuneen turvallisuusympäristön edellyttävän ”valtioneuvostolta jatkuvaa uhka-arviointia ja tehokasta kokonaiskoordinaatiota sekä hybridiuhkien tunnistamista ja torjumista.” Tällaisen uhka-arvion toteuttaminen ei ole mielestäni mahdollista ilman informaatioympäristön tilannekuvaa.

Kansallisesti olisi lisäksi tärkeää, että informaatioympäristön tilannekuva olisi samalla tavoin toimijoittain jaettu kuin tällä hetkellä mm. kybertoimintaympäristön tilannekuva on. Tämä tarkoittaisi käytännössä myös sitä, että osa tilannekuvasta olisi myös täysin julkinen ja mm. kaikkein kansalaisten saatavilla. Näkemyk-

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti JYU Sign-järjestelmällä / This document has been electronically signed using JYU Sign
Lausunto - PuV - Moilanen Panu.pdf / d04d830e-c9f3-4d81-879a-528f736f5c66 / sivu/page 2(4)

seni mukaan tämä edesauttaisi merkittävällä tavalla vihamieliseen informaatiovaikuttamisen ja kognitiivisen sodankäynnin uhkien hahmottamista ja niiltä suojautumista lisäten kokonaisvaltaisesti ennen kaikkea henkistä kriisinkestävyyttä.

”Informaatiopuolustuksen keinovalikoiman” osalta selonteossa ei tuoda esille konkretiaa. Tämä selittynee sillä, että informaatiopuolustusta käsitellään tietojeni mukaan myöhemmin syksyllä annettavassa Valtioneuvoston puolustuspoliittisessa selonteossa. Haluan kuitenkin jo tässä vaiheessa kiinnittää huomion siihen, että aiemmassa Valtioneuvoston puolustusselonteossa (2021) esitetty informaatiopuolustuksen määritelmä, joka rajaa sen vain ”maanpuolustuksen toimintoihin” on nykyisessä toimintaympäristössämme turhan suppea: informaatiosodankäynnin kohteena on kuitenkin koko (suomalainen) yhteiskunta, minkä vuoksi myös informaatiopuolustus tulisi ymmärtää laajana ja kattavana toimintana. Tämä asettaa informaatiopuolustukselle aivan erityisiä vaatimuksia ja vaikuttaa myös siihen, miten sen vastuutus on perusteltua järjestää.

Selonteon lopussa esitetään johtopäätöksiä ja mm. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa korostuvia kokonaisuuksia. Mielestäni olisi perusteltua, että digitaalisuuteen (kyber- ja informaatioturvallisuuteen) liittyvät seikat mainittaisiin myös tässä osassa. Ne voisi sisällyttää mainintana esimerkiksi kohtaan kolme, jossa kuvataan laajaa turvallisuuskäsitystä.

Kunnioittavasti,

Jyväskylässä, 7. lokakuuta 2024

Panu Moilanen

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti JYU Sign-järjestelmällä / This document has been electronically signed using JYU Sign
Lausunto - PuV - Moilanen Panu.pdf / d04d830e-c9f3-4d81-879a-528f736f5c66 / sivu/page 3(4)

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti JYU Sign-järjestelmällä
This document has been electronically signed using JYU Sign

Päiväys / Date: 07.10.2024 10:11:24 (UTC +0300)

Panu Jaakko Tapani Moilanen

Lehtori

Organisaation varmentama (JYU-käyttäjätunnus)
Certified by organization (JYU user account)